

## STANDPUNTNOTITIE

# Keuzevrijheid tussen dienstverband en vrij beroep

### Samenvatting

De plannen van politieke partijen om medisch specialisten te dwingen tot werken in dienstverband zorgen voor onrust onder onze achterban. De sector heeft juist nu grote behoefte aan rust en vertrouwen.

Door de vergrijzing, de toenemende zorgvraag en gebrek aan personeel is de druk op de zorgprofessionals al jaren zeer groot, waar nu de COVID-19 pandemie nog is bijgekomen. En terwijl iedere arts wordt gedreven door de intrinsieke motivatie om de beste zorg te leveren aan de patiënt, leiden bureaucratie en controledrang tot vervreemding en demotivatie op de werkvloer.

Daarnaast worden we nu geconfronteerd met de plannen om de vrije beroepskeuze af te schaffen. Dit zal nauwelijks kostenefficiëntie of vermindering van productieprikkels opleveren. Welk probleem lossen we hier dan mee op? Het gedwongen karakter van deze maatregel zal ontwrichtende effecten hebben op de organisatie van de zorg. We maken ons zorgen dat deze maatregel de zeggenschap van de medisch specialisten binnen de organisatie zal aantasten.

Om de zorg toegankelijk, kwalitatief en betaalbaar te houden voor de patiënten is ruimte en vertrouwen nodig voor de zorgprofessionals en rust in de sector. De Federatie Medisch Specialisten staat voor solidariteit tussen alle medisch specialisten en voor het behoud van de vrije beroepskeuze.

### De zorg staat onder druk

De medisch-specialistische zorg in Nederland is van wereldklasse. Echter, de zorg staat voor grote uitdagingen: de zorgvraag en zorgkosten nemen toe door de vergrijzing, er zijn steeds meer patiënten met meerdere (chronische) ziektes, de technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en er is een toenemend tekort aan ondersteunend personeel. Ook leiden controledrang en bureaucratiesering van overheden en instituties tot vervreemding op de werkvloer en zelfs tot burnout. En daarbij vraagt de COVID-19 pandemie buitengewoon veel van alle zorgverleners.

Als we de zorg betaalbaar, toegankelijk, innovatief en van hoge kwaliteit willen houden, dan zijn vernieuwingen in de sector noodzakelijk. Medisch specialisten gaan daarbij voorop en nemen een leidende rol in innovatieve projecten en initiatieven vanaf de werkvloeren in heel ons land. Tegelijkertijd lezen we in diverse verkiezingsprogramma's voorstellen van politieke partijen om grote sectorveranderingen door te voeren en alle medisch specialisten verplicht in dienstverband te laten werken. Dat zou volgens die partijen bij moeten dragen aan het verlagen van de zorgkosten, het voorkomen van productieprikkels en bevorderen van gelijkgerichtheid tussen de specialist en het ziekenhuis.

De Federatie Medisch Specialisten vraagt zich af welke onderbouwde premisses aan dergelijke voorstellen ten grondslag liggen. Immers, uit de ons bekende feiten en onderzoeken blijkt dat een dergelijke maatregel niet leidt tot

de veronderstelde gevolgen. Sterker nog, dit leidt voornamelijk tot negatieve effecten. De Federatie Medisch Specialisten is daarom voorstander van het overeind houden van de vrije keuze van artsen voor het werken in dienstverband of als vrij beroepsbeoefenaar. Met het verplichten van medisch specialisten om in dienstverband te gaan werken, worden nauwelijks zorgkosten bespaard. Deze verplichting tot dienstverband zal op de sector en de samenleving veel negatieve effecten hebben, terwijl de werkelijke uitdagingen om de zorgkosten te beperken op geheel andere vlakken liggen.

**‘Met het verplichten van medisch specialisten om in dienstverband te gaan werken, worden nauwelijks zorgkosten bespaard.’**

### Onjuiste premisses

De veronderstelling dat het verplichten van artsen in dienstverband tot besparingen en sectorvoordelen zal leiden, mist adequate onderbouwing.

Ten eerste wordt door voorstanders van een verplicht dienstverband gesuggereerd dat medisch specialisten onnodige zorg leveren aan patiënten. Zij zouden hiertoe aangezet worden door zogenaamde productieprikkels waardoor hun inkomen zal stijgen naarmate ze meer verrichtingen uitvoeren. Dit beeld is onjuist en beledigend. Medisch specialisten worden ten diepste gedreven door de motivatie om de patiënt de beste zorg te leveren en het vak verder te ontwikkelen. Daarbij komt dat productieprikkels niet door medisch specialisten worden afgesproken maar door ziekenhuizen in de onderhandelingen met de zorgverzekeraars. Dus moet het beperken van productieprikkels worden aangepakt in de gehele keten.

Ten tweede verschillen de gemiddelde salarissen van medisch specialisten in vrij beroep en dienstverband nauwelijks van

elkaar. **Recente CBS-cijfers** laten zien dat een gemiddeld brutosalaris van een medisch specialist in dienstverband 158.900 euro is, en een gemiddelde winst uit onderneming van een vrij beroepsbeoefenaar 169.800 euro. Hierdoor zijn er nauwelijks zorgkosten te besparen bij het invoeren van verplicht dienstverband, zo **concludeert ook accountantskantoor Deloitte**. Volgens onderzoek van Deloitte zal gedwongen dienstverband de overheid juist veel kosten. Daarbij worden meer problemen bij het rond krijgen van roosters verwacht waardoor er wachtlijsten kunnen ontstaan. Dat is zeer onwenselijk, zeker nu we na de derde golf van de COVID-19 pandemie veel zorg moeten inhalen.

Ten derde is gelijkgerichtheid en de governance binnen de algemene ziekenhuizen de afgelopen jaren met de komst van de medisch specialistische bedrijven (msb's) juist verbeterd, zoals ook uit **onderzoek van de NZa** blijkt. In 2015 is onder andere als doel gesteld om de gelijkgerichtheid van belangen tussen vrijgevestigd medisch specialisten en ziekenhuizen te bevorderen. De ziekenhuizen en msb's ervaren dat sindsdien veel vooruitgang is geboekt op het gebied van gelijkgerichtheid. Doordat er nu geen verschillende 'eilandjes van maatschappen' zijn in het ziekenhuis, is het samen besturen sterk geprofessionaliseerd. Zo worden er heldere afspraken gemaakt over de gesprekken met zorgverzekeraars, het functioneren van medisch specialisten, investeringen in medische apparatuur en innovaties, en de wijze waarop er invulling moet worden gegeven aan juiste zorg op de juiste plek. Kortom, verplicht dienstverband is niet de oplossing voor stijgende zorgkosten en ook niet voor verbetering van governance van ziekenhuizen.

## Belang van in stand houden keuzevrijheid

In Nederland werken ongeveer 23.000 medisch specialisten in ziekenhuizen en instellingen. 70% van alle medisch specialisten werkt in dienstverband, 30% is vrijgevestigd. In algemene ziekenhuizen werkt 35% van de medisch specialisten in dienstverband, 65% is vrijgevestigd. In umc's werken alle medisch specialisten in dienstverband. De ene arts geeft de voorkeur aan werken in dienstverband, terwijl de ander zich

juist prettig voelt bij werken in vrij beroep. Het is de vrije keuze die hem of haar faciliteert in het werken op de eigen, meest passende wijze. Het is daarom van belang dat die vrije keuze in stand blijft. De uitdagingen in de zorg gaan we niet oplossen door stelselwijzigingen zoals het dwingen van dokters om in dienstverband te gaan. Die uitdagingen lossen we alleen op als we vertrouwen en ruimte geven aan alle medisch specialisten zoals we ook tijdens de COVID-crisis hebben gedaan.

**'Medisch specialisten worden ten diepste gedreven door de motivatie om de patiënt de beste zorg te leveren en het vak verder te ontwikkelen.'**

## Help institutionalisering en bureaucratisering terug te dringen

Tornen aan de vrije keuze betekent een enorme tijdsinvestering, met negatieve effecten tot gevolg. Tijd die vervolgens niet aan de patiënt of het verbeteren van de zorg kan worden besteed. Dit gaat ten koste van het doel om de zorg betaalbaar, toegankelijk, innovatief en van hoge kwaliteit te houden. Beleid leidt namelijk altijd tot wet- en regelgeving en meer regeldruk. Specialisten zijn al **40 procent van hun tijd kwijt** aan administratieve lasten. Verdere institutionalisering en bureaucratisering van de zorg moeten we voorkomen. Niet bureaucratische regelgeving, maar innovaties zullen voor echte veranderingen zorgen. Het is daarom van belang de regeldrift om te zetten in innovatiedrift.

Deze innovatiekracht houdt de zorg gezond. Het zijn de gemotiveerde professionals die vanaf de werkvloer vormgeven aan de beweging van vernieuwing door middel van e-Health, de juiste zorg op de juiste plek, netwerkgeneskunde, zorgevaluatie en gepast gebruik. Faciliteer die vernieuwing en stel de zorgprofessionals in staat de zorg rondom de unieke patiënt te organiseren. Er zijn niet méér mensen nodig bij controlerende instituties in de zorg, er zijn meer handen nodig aan het bed!



## Conclusie: Zonder goede diagnose komt er geen goede oplossing

Alvorens de medisch-specialistische zorg in ons land te confronteren met een verregaande maatregel als gedwongen dienstverband voor medisch specialisten, vragen wij om uitgebreider onderzoek te doen naar de effecten van een gedwongen dienstverband. Zonder goede diagnose komt er geen goede oplossing. De zorgprofessionals hebben nu meer dan ooit behoefte aan vertrouwen en ondersteuning. Er is behoefte aan menskracht, aan waardering, aan professionele verantwoordelijkheid, aan tijd voor de patiënt en voor de ontwikkeling van het vak. Door de medisch specialist vanuit de eigen professionele expertise inbreng te laten leveren over de toekomst van het zorgsysteem zal de kwaliteit van zorg toenemen. Als we de zorg betaalbaar, toegankelijk, innovatief en van hoge kwaliteit willen houden, dan moeten we als samenleving gaan staan voor de zorgprofessionals die de vernieuwing van de sector gezamenlijk vormgeven. Dan kunnen 17 miljoen Nederlanders ook in de toekomst blijven rekenen op de beste zorg ter wereld.